

Małgorzata Taraszkiewicz

Lektura polecana

Howard Gardner
„Pięć umysłów przyszłości”
Wydawnictwo Laurum
Warszawa 2010

Książkę tę polecam wszystkim, którzy myślą o edukacji w sposób panoramiczny, szeroko-obrazkowy.

Edukacja nowej generacji nie może się odbywać według zasad, które zostały wypracowane ponad 100 lat temu, na potrzeby początków ery przemysłowej. Przyszłość, która zaczyna się już jutro, wymaga nowej konfiguracji kompetencji, które zapewnią efektywne i odpowiedzialne funkcjonowanie na rynku pracy i w codziennym życiu.

Howard Gardner, znany jako twórca teorii wielorakich inteligencji, konceptu, który został uznany za największe osiągnięcie nauk humanistycznych XX wieku, w recenzowanej książce zajął się wytyczeniem celów edukacji nowego pokolenia.

Już samo to stanowi rzecz wyjątkową. Przemysłenie na nowo celów edukacji jest – moim zdaniem – odkryciem na miarę wymyślenia koła czy prochu. W dotychczasowych praktykach badacze problemu (i praktycy) koncentrują się na ogół na takim polepszaniu stanu rzeczy, na dodawaniu nowych umiejętności (np. alfabetyzm technologiczny). Mało kto analizuje problem edukacji przyszłości globalnie, z dużą wyobraźnią, krytycznie – ze wszystkich stron.

Jaki będzie świat za 10-15 lat, nikt nie wie. Tempo zmian jest ogromne, większości zawodów, które się pojawią, jeszcze nie wymyślono. Jak więc przygotować dzieci i młodzież do funkcjonowania w świecie tak jeszcze niejasnym?

Gardner w „Pięciu umysłach przyszłości” zajął się umysłami, jakie będą ludziom – czyli nam – potrzebne do funkcjonowania w nadchodzących

czasach: opisał te typy umysłów, które powinny być rozwijane dla przyszłości.

I tak – pierwszy to umysł dyscyplinarny. Obejmuje co najmniej jeden sposób myślenia, charakterystyczny dla określonej dyscypliny naukowej, rzemiosła albo profesji. Wnikliwsze badania potwierdzają, że opanowanie jakiejś dyscypliny zabiera około dziesięciu lat. Umysł dyscyplinarny wie, jak systematycznie pracować, żeby poszerzać swoją wiedzę i umiejętności.

Drugi – umysł syntetyzujący – pobiera informacje z różnych źródeł, poddaje je obiektywnej ocenie i zrozumieniu, a potem zestawia je ze sobą w sposób sensowny nie tylko dla osoby dokonującej syntezy, ale także dla innych osób. Umiejętność ta jest ceniona od dawna, ale w dobie coraz szybszego napływu informacji staje się niezbędną.

Bazując na dyscyplinarności i syntetyzowaniu, trzeci – umysł kreatywny – zajmuje się podbojem nowych terytoriów. Wysuwa nowe pomysły, stawia nietypowe pytania, stosuje nowe sposoby myślenia i przedstawia niespodziewane odpowiedzi. Jego wytwory muszą zdobyć akceptację dysponujących szeroką wiedzą odbiorców. Ponieważ wkracza na terytoria niepodlegające jeszcze rządowi żadnych reguł, więc zawsze pozostaje przynajmniej krok do przodu przed najbardziej zaawansowanymi robotami i komputerami.

Dostrzegając, że w obecnych czasach człowiek nie może tkwić we własnej skorupie i nie wychodzić poza własne terytorium, czwarty – umysł respektujący – dostrzega i akceptuje różnice dzielące jednostki i grupy ludzi, stara się zrozumieć innych i efektywnie z nimi współdziałać. W świecie, w którym wszystko jest wzajemnie powiązane, nietolerancja i brak szacunku to ślepa uliczka.

I piąty – umysł etyczny – operując na poziomie bardziej abstrakcyjnym niż respektujący, zwraca uwagę na naturę ludzkiej pracy oraz

na potrzeby i pragnienia społeczności, w której człowiek żyje. Umysł ten wyjaśnia, w jaki sposób osoby pracujące dążą do celów wyższych niż zaspokajanie własnych interesów i jak pojedynczy obywatele bezinteresownie dbają o poprawę losu wszystkich ludzi. Umysł etyczny przechodzi do działania dopiero wtedy, gdy to zrozumie.

Gardner uważa, że człowiek posiadający umiejętności i kompetencje będzie dobrze przygotowany do przyszłości, do wyzwań, które ona przyniesie, nawet tych, których się nie spodziewa.

Warto zauważyć, iż Gardnerowskie pięć umysłów można zinterpretować, przekładając je na listę kompetencji kluczowych, które zostały zdefiniowane w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. W ramach zalecenia ustanowiono osiem kompetencji kluczowych: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość oraz świadomość i ekspresja kulturalna.

Kształtowanie umysłu dyscyplinarnego i syntetyzującego to inaczej kształtowanie kompetencji naukowo-technicznych i matematycznych, informatycznych i umiejętności uczenia się. Inaczej – budowanie efektywnego „oprzyrządowania” do nabywania informacji, wiedzy i aktywnego, krytycznego jej przetwarzania. Gardnerowski umysł kreatywny koreluje z inicjatywnością, przedsiębiorczością i ekspresją kulturalną – choć wydaje się, że znacznie dalej przekracza granice treści, które zostały sformułowane w języku kompetencji kluczowych. Zaś umysł respektujący i etyczny odnosi się do kompetencji społecznych i obywa-

telskich, związanych z umiejętnością współpracy, także w środowisku wielokulturowym, tolerancji i otwartości niezbędnej w świecie zglobalizowanym, ale porusza ponadto zagadnienia etyczne, zagadnienia celów i wartości, tzw. ekologii działań, spojrzenia na świat z perspektywy rozwoju zrównoważonego.

Kompetencje kluczowe są zawarte w koncepcji pięciu umysłów przyszłości, ale warto podkreślić, że w ujęciu Gardniera są one przekroczone. Zwłaszcza jeśli chodzi o umysł kreatywny, respektujący i etyczny. Moim zdaniem o tych obszarach dyskutuje się najrzadziej i rzadko obecnie znajdują się w planach, strategiach i wizjach edukacji nowej generacji w XXI wieku.

„Pięć umysłów przyszłości” to kolejna książka autora, która inspiruje do uruchomienia nowego myślenia i działania, do zerwania z rutyną i stereotypami w przedsięwzięciach edukacyjnych. Razem z książką „Inteligencje wielorakie” powinna być obowiązkową pozycją dla każdego, kto myśli o przyszłości edukacji, kto ma wpływ na profilowanie edukacji młodego pokolenia: nauczycieli, rodziców, decydentów oświatowych.

O AUTORZE: Howard Gardner jest profesorem kogniistyki i nauczania w podyplomowej szkole pedagogicznej Harvarda oraz dyrektorem harwardzkiego projektu Zero. Otrzymał stypendium MacArthur Fellowship oraz dwadzieścia jeden honorowych tytułów naukowych. Jest autorem ponad dwudziestu książek, między innymi „Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce”¹.

Autorka jest psychologiem edukacyjnym, neurometodykiem, autorką poradników dla nauczycieli, dzieci i młodzieży

Powinniśmy poświęcić mniej czasu na klasyfikowanie uczniów według uzyskiwanych przez nich ocen a więcej na odkrywanie ich naturalnych predyspozycji czy uzdolnień i rozwijanie ich.

Howard Gardner

¹ Za: <http://www.laurum.pl/b450-Piec-umyslow-przyszlosci.htm>